

Osallisuuden polku

Lapset ja nuoret
2025-2028

hattula

Sisällysluettelo

1. TAUSTAA	2
2. LASTEN JA NUORTEN OSALLISUUS JA SEN RAKENTUMINEN	5
2.1. Lasten ja nuorten osallisuuden ulottuvuudet	7
2.2. Poliittinen osallisuus	8
3. OSALLISUUDEN POLUT HATTULASSA.....	9
3.1. Alle kouluikäiset lapset	9
3.2. Perusopetusikäiset lapset	10
3.3 16–18-vuotiaat nuoret.....	12
4. OSALLISUUDEN POLUN TAVOITTEET.....	13
LÄHTEET	17

Versiohistoria

Pvm.	Ver- sio	Tekijä	Kuvaus
06.11.2024	1.0	Lapsiystävällinen kunta -mallin koor- dinaatioryhmä	Osallisuuden polku, lapset ja nuoret

1. TAUSTAA

Hattulan kunta on valittu mukaan toteuttamaan Unicefin Lapsiystävällinen kunta-mallia. Lasten ja nuorten osallisuussuunnitelma noudattaa YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen (LOS) keskeisiä tavoitteita eli lapsella on oikeus elämään ja kehittymiseen, yhdenvertaisuuteen, osallisuuteen ja siihen, että lapsen etu on yhteiskunnassa ensisijaisesti otettava huomioon. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja sanoa mielipiteensä kaikkia itseään koskevissa asioissa, myös päätöksenteossa. Osallisuutta on myös se, että lapset pääsevät ryhminä toimimaan, vaikuttamaan, ja heidän äänensä tulee kuuluville. Osallisuus on jokaisen lapsen oikeus, oli kyseessä hiljainen, sananvalmis, suomea puhuva, vieraskielinen, vammainen tai vammaaton lapsi.

Kaikki lapset ovat tasa-arvoisia

Lapsen etu on ensisijainen kaikessa päätöksenteossa

Lapsella on oikeus hyvään elämään

Lapsen näkemykset on otettava huomioon

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen neljä periaatetta

Lapsen osallisuutta määrittävät useat lait, *perustuslaki, varhaiskasvatuslaki, perusopetuslaki, nuorisolaki, lastensuojelulaki ja kuntalaki.*

Lisäksi maankäyttö- ja rakennuslaki velvoittavat kuulemaan kuntalaisia, myös lapsia. **Suomen perustuslain mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.**

Varhaiskasvatustaki takaa osallisuuden lapsille, vanhemmille ja muille huoltajille. Laissa tarkoitetun varhaiskasvatuksen tavoitteena on varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Heille on annettava mahdollisuus osallistua toiminnan eri tasoilla, suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla.

Perusopetuslaissa kuvataan jokaisen oppilaan oikeutta osallistua. Koulun kehittämiseen osallistuva, oppilaista muodostuva elin *oppilaskunta* on lakisääteinen. Sen tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista sekä kehittää oppilaiden ja opetuksen järjestäjän välistä yhteistyötä. Lain mukaan kaikilla oppilailla tulee olla mahdollisuus osallistua koulun toimintaan ja kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä oppilaiden asemaan liittyvistä asioista. Oppilaille tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestys säännön valmisteluun.

Opetussuunnitelman mukaan osallisuus on koko koulutyön perusta. Huolehdi- taan siitä, että oppilaat saavat kokemuksia yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässä, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa. Oppilaiden osallistuminen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun on luonteva tapa vahvistaa osallisuutta.

Nuorisolaki velvoittaa kuntaa kuulemaan nuoria kaikissa heitä koskevissa asioissa. Nuorisolaissa nuoriksi luetaan kaikki alle 29-vuotiaat. **Lastensuojelulaki** säättää lapsen osallisuudesta silloin, kun hänen elämäntilanteensa edellyttää lastensuojelun toimia. *Lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti sekä siten, että tästä ei aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiansa tai muiden läheisten ihmisten välisille suhteille. Lapsen mielipiteen selvittämisen tapa ja pääasiallinen sisältö on kirjattava lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin.*

Kuntalaki velvoittaa kuntaa perustamaan nuorisovaltuuston ja huolehtimaan sen toimintaedellytyksistä: **Nuorisovaltuustolle** on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä kunnan asukkaiden hyvinvointiin, terveyteen, opiskeluun, elinympäristöön, asumiseen tai liikkumiseen sekä muissakin asioissa, joiden nuorisovaltuusto arvioi olevan lasten ja nuorten kannalta merkittäviä.

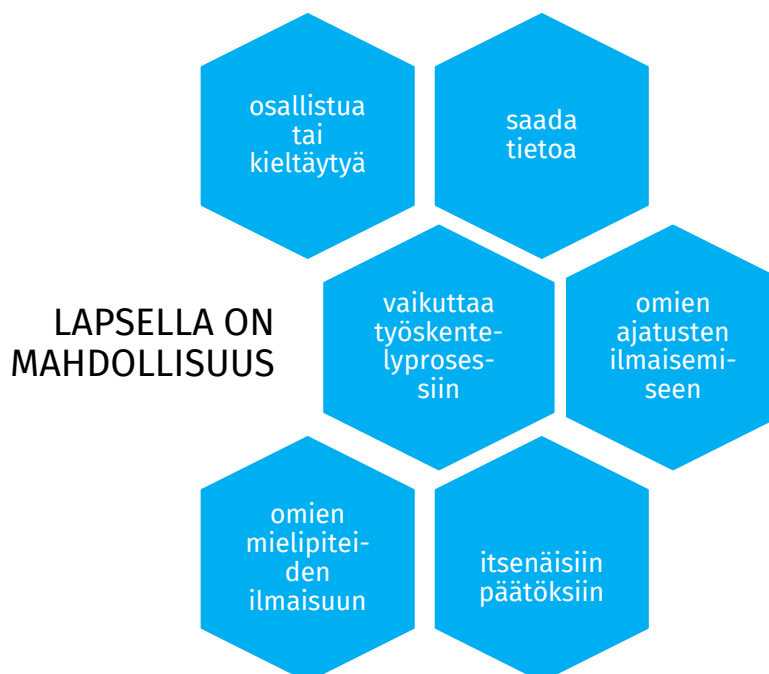
Nuorisovaltuusto tulee ottaa mukaan lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen kunnassa. (<https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/lapsen-oikeuksien-teemapaketit/aluksi-meidan-kunnassa-jokainen-lapsi-on-tarkea/mita-laki-sanoo-lapsen-osallisuudesta>)

Kirjastolaissa (1492/2016) säädetään yleisistä kirjastoista ja niiden toiminnasta sekä toiminnan paikallisesta, alueellisesta ja valtakunnallisesta edistämisestä, kirjastojen yhteistyöstä ja valtionrahoituksesta. Lain tavoitteena on edistää väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin,

tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa, mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen, aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta. Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, moniarvoisuus ja kulttuurinen moninaisuus.

2. LASTEN JA NUORTEN OSALLISUUS JA SEN RAKENTUMINEN

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL:n), mukaan lasten osallisuudessa on kyse siitä, miten lapsi voi olla mukana toteuttamassa ja arvioimassa hänen etunsa mahdollistamiseksi ja turvaamiseksi tehtävää työtä. Osallisuuden mahdollistaminen on myös osa ihmisen identiteetin kehittymistä. Osallistumisen kautta opitaan olemaan toisen/toisten ihmisten kanssa ja elämään yhdessä. Tässä osallisuuden polussa tarkoitetaan alle 18-vuotiaita kuntalaisia. Ikä ei ole peruste jättää ketään tämän oikeuden ulkopuolelle.

Lapset ja nuoret ovat asiantuntijoita lasten elämään ja arkeen liittyvissä asioissa. Heidät tulee ottaa mukaan silloin, kun palveluissa suunnitellaan, kehitetään, toteutetaan ja arvioidaan lapsille suunnattuja tai heidän elämäänsä vaikuttavia palveluja. Osallistumisen mahdollisuuksien ja edellytysten luominen on aikuisten velvollisuus. Lapset ovat mukana asiantuntijoina kehittämisen ja arvioinnin prosesseissa, heidän panoksensa vaikutukset ovat usein epäsuoria ja voivat tulla näkyviin vasta pitkän ajan kuluttua. Aikuisten tehtävänä on antaa välitöntä palautetta lasten mukanaolon merkityksestä ja tätä kautta vahvistaa lasten kokemusta osallisuudesta.

Opetushallitus linjaa lasten osallisuuden varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa siten, että lapsi on osa ryhmää ja yhteisöä sekä siinä tapahtuvaa vuorovaikutusta lapsen omista lähtökohdista käsin. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi ja hyväksytyksi omana itsenään sekä vaikuttaa omaan elämäänsä liittyviin asioihin. Lasten osallisuuden tukeminen vaatii tietoisia tekoja sekä henkilöstön ohjausta ja tukea. (<https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/lasten-osallisuus>)

Nuorille tulee antaa mahdollisuus esittää omia ajatuksiaan ja mielipiteitään ilman syrjintää. Nuorten tuottama tieto on yhtä tärkeää aikuisen tiedon kanssa. Kiinnostus nuorten näkökulmiin, heidän mielipiteidensä arvostaminen ja aito vuorovaikutus auttavat antamaan nuorille tilaa muodostaa omat mielipiteensä asioista. Avoimessa, kunnioittavassa ja turvallisessa ilmapiirissä nuoret saavat kokemusta hyväksytyksi tulemisesta ja uskaltavat ottaa asioihin kantaa. Näin nuori oppii tekemään aloitteita, edistämään tavoitteitaan ja järjestämään omaehtoista toimintaa. Aikuisen tulee tukea ja auttaa nuorta osallistumisen ja vaikuttamisen taitojen harjoittelussa.

2.1. Lasten ja nuorten osallisuuden ulottuvuudet

SOSIAALINEN	YHTEISKUNNALLINEN	POLIITTINEN
<ul style="list-style-type: none">• Osallisuus on yhteiselämää ja kuulumista yhteisöihin:• Tunne kuulumisesta joukkoon• Vuorovaikutus• Toisten huomioiminen• Toimijuus• Asioihin vaikuttaminen• Päätösten tekeminen• Vastuun kantaminen omasta toiminnasta• Oman merkityksen tiedostaminen• Yhteiselämän kokemuksia voi saada arjen ympäristöissä:• Kotona• Päivähoidossa/esikoulu• Koulussa• Kerhossa• Harrastuksissa ja niin edelleen	<ul style="list-style-type: none">• Osallisuus toteutuu myös palveluissa:• Tieto palveluista ja niiden olemassaolosta• Osallisuus palvelujen käyttäjänä eli osallisuus omassa asiassa• Osallisuus palvelujen ja ammattikäytäntöjen suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioinnissa• Lasten ja nuorten oma toiminta hyvinvoinnin tukena (esimerkiksi erilaiset vertaisryhmät)	<ul style="list-style-type: none">• Osallisuuteen kuuluu myös edustuksellisia kuulemisrakenteita:• Lapsiparlamentit• Nuorisovaltuustot• Maakunnallinen nuorisovaltuusto• Tukioppilastoiminta• Lasten hyvinvointitiedon hyödyntäminen:• Esimerkiksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ssa, lapsiystävällinen kunta -mallin prosessissa• Lasten osallisuus päätöksenteon yhteydessä:• Esimerkiksi lapsivaikutusten arvioinnin prosessissa.

<https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/lapsen-oikeuksien-teemapaketit/aluksi-meidan-kunnassa-jokainen-lapsi-on-tarkea/osallinen-saa-otteen-omasta-ja-yhteison-elamasta>

2.2. Poliittinen osallisuus

Kuntalain (410/2015) 22§:n mukaan ” Kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä.”

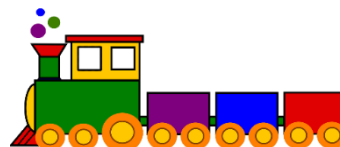
Lapsiystävällinen kunta -malli edellyttää luottamushenkilöiltä kiinnostusta lasten hyvinvointia ja lapsen oikeuksia kohtaan. Tarvitaan riittäviä tietoja ja taitoja, innostusta ja ymmärrystä lapsen oikeuksien ja sitä kautta lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi.

Valtioneuvoston tiedotteen (453/2021) mukaan Kansallisen lapsistrategian keskeisenä linjauksena on lisätä lapsivaikutusten arviointia Suomessa. Lapsivaikutusten arviointi (LAVA) on lapsiin kohdistuvien vaikutusten ennakointia ja seurantaa. Kunnan osalta on tärkeää ottaa LAVA systemaattiseksi osaksi lapsiin kohdistuvaa tai heihin vaikuttavaa lainsäädäntöä päätöksentekoa ja toimintaa hallinnon kaikilla tasoilla. (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163343/VNK_2021_5.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Lapsibudjetointia voidaan ajatella kunnan lapsiystävällisyyden talousmittarina. Lapsibudjetoinnin avulla kunta voi tarkastella julkisten varojen käyttöä lapsiin kokonaisuutena – ei esimerkiksi vain yksi toimiala kerrallaan. Lapsibudjetoinnilla ei tarkoiteta erillisen ”lasten talousarvion” tekemistä, vaan kyse on talousarvion lapsiin kohdistuvien määrärahojen tarkastelusta kokonaisuutena. Päätöksentekijän näkökulmasta sekä lapsivaikutusten arviointi että lapsibudjetointi ovat tiedolla johtamisen välineitä. Lapsibudjetointia ei voi toteuttaa ilman tehtyjen talousarviopäätösten lapsivaikutusten arviointia. (<https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/lapsen-oikeuksien-teemapaketit/aluksi-lapsen-etu-on-ensisijainen/lapsibudjetointi-nayttaa-kunnan-lapsiystavallisuuden-euroina>)

3. OSALLISUUDEN POLUT HATTULASSA

3.1. Alle kouluikäiset lapset

Lapsen arki varhaiskasvatuksessa	Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö varhaiskasvatuksessa	Osallisuuden johtaminen varhaiskasvatuksessa	Vapaa-aika (alle kouluikäisillä kotihoidossa olevat lapsilla (myös varhaiskasvatuksessa olevilla) on mahdollisuus käyttää vapaa-ajan palveluita)
<ul style="list-style-type: none"> - jokaisen lapsen mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja tarpeet tulevat huomioiduksi - kasvattajien sitoutuminen sensitiivisyyteen - perushoitotilanteet oppimisen ja osallisuuden mahdollistajana - lapsen kuulluksi tuleminen - lapsen ilmaisemisen tukeminen 	<ul style="list-style-type: none"> - päivittäiset keskustelut - varhaiskasvatussuunnitelma (vasu)/lapsen esiopetussuunnitelma (leops) - toiminnalliset iltapäivät ja tapahtumat - asiakastyytyväisyyskyselyt 	<ul style="list-style-type: none"> - yksikön yhteiset palaverit (arvokeskustelu, sitoutuminen) - pedagogiset palaverit, ohjaavat keskustelut, kehityskeskustelut - asiakastyytyväisyyskyselyiden tulosten hyödyntäminen - lasten vasujen/leopsien sekä ryhmävasujen seuraaminen - Esihenkilön sitoutuminen osallisuuden arviointiin. - pedagogisten kyselyiden tulosten hyödyntäminen (esim. Valssi) 	<ul style="list-style-type: none"> - kirjasto- ja kulttuuripalvelut <ul style="list-style-type: none"> - lasten toiveet huomioidaan mahdollisuuksien mukaan. - osallisuus tehdään näkyväksi myös siinä, että esim. satutuokioilla käsitellään kulloinkin lapsen ikävaiheisiin ja kehitykseen liittyviä aiheita. - liikuntapalvelut - 3. sektori <ul style="list-style-type: none"> • järjestöjen, seurojen ja yhteisöjen järjestämä toiminta

3.2. Perusopetusikäiset lapset

Koulun toimintakulttuuri	Oppilaskunnan hallitus ja tukioppilastoiminta	Nuorisovaltuusto (NUVA)	Koulunuorisotyö	Kerhotoiminta	Vapaa-aika
-yhteiset säännöt ja ohjeet -yhteinen toiminta (ml. välkkätoiminta, eri-ikäisten yhteistyö, tapahtumat) -kasvatus ja ohjaus -kunnioittava kohtaaminen -hyvät käytöstavat -hyvät työskentelytaidot -yhteisvastuu -kestävän kehityksen periaatteiden mukainen toiminta - tiedolla johtaminen kyseilyiden avulla -> yhteisö, jossa jokaisella on tunne kuulumisesta,	-oppilaiden muodostamat toiminnalliset ryhmät - oppilaskunnan edustus yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä - oppilaskunnan lausunnot ja ehdotukset -tukioppilastoiminta yhteisöllisyyden tukemisessa (mm. ryhmäyttämisen ja erilaiset tapahtumat)	- edustus luottamuselimissä - puhe- ja aloiteoikeus - alueellinen NUVA - Nuorten äänestämät jäsenet - ohjaus nuorisotoimi - nuorilta nuorille	- kouluarkeen sisällytettäviä toimintoja suunnitellaan koulu- nuorisotyökyselyn avulla - ryhmäyttäminen - välituntitoiminta	- harrastamisen Suomen malli - aamupäivä- ja ilta- päiväkerhot -lasten ja nuorten harrastustoiminnan kerhot -harrastuksiin ohjataan erityisesti heitä, jotka eivät ole vielä löytäneet kavereita tai harrastuksia	- kirjasto- ja kulttuuripalvelut - lasten toiveet huomioidaan kirjastopalveluissa mahdollisuuksien mukaan. - osallisuus tehdään näkyväksi myös siinä, että lasten antamaa palautetta ja toiveita esim. hankittavasta kirjallisuudesta kuunnellaan tarkasti. - nuorisopalvelut <ul style="list-style-type: none"> • leirit • kerhot • nuorisotilatoiminta • kesätyöt • moottoripaja - liikuntapalvelut - kuntalaisyhteistyö

turvallisuudesta ja hyväksymisestä

- Hattula-aloitteet, aktiivisuusraha
- 3. sektori
- järjestöjen, seurojen ja yhteisöjen järjestämä toiminta.

MLL:n arvoja ovat lapsen ja lapsuuden arvostus, yhteisvastuu, inhimillisyys, suvaitsevaisuus ja ilo. MLL:n tavoitteena on lapsen osallisuus ja näkyvyys yhteiskunnan jäsenenä niin, että jokaisella lapsella on hyvä, onnellinen ja turvallinen kasvuympäristö. Periaatteina ovat lapsen näkökulman huomioonottaminen, tekemisen riemu ja toiminnan näkyvyys. MLL Tyrvännön yhdistys toimii paikallisten lapsiperheiden ja muiden toimintaan osallistuvien sosiaalisen osallisuuden ja osallistamisen tueksi. Toiminnan järjestämisen tavoitteena on, että tuntee kuuluvansa paikalliseen yhteisöön.

3.3 16–18-vuotiaat nuoret

Koulun toimintakulttuuri	Oppilaskunnan hallitus	Etsivä nuorisotyö	Vapaa-aika
<p>- tiedolla johtaminen kyseilyiden avulla (esim. koulu-terveyskysely lukiossa ja ammattikoulussa)</p> <p>-koulukohtaiset toimintatavat 2. asteella</p>	<p>- edustus yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä</p> <p>- oppilaskunnan lausunnot ja ehdotukset</p>	<p>- toiminta perustuu nuorten omaehtoiseen avun tarvitsemiseen</p> <p>- seurataan mm. ParEnt:in tilastojen ja SOVARI:n (sosiaalisen vaikuttamisen mittari) avulla</p>	<p>- kirjasto- ja kulttuuripalvelut</p> <ul style="list-style-type: none"> - nuorten toiveet huomioidaan mahdollisuuksien mukaan. - osallisuus tehdään näkyväksi myös siinä, että nuorten antamaa palautetta ja toiveita esim. hankittavasta kirjallisuudesta kuunnellaan tarkasti. <p>- liikuntapalvelut</p> <p>- nuorisopalvelut</p> <ul style="list-style-type: none"> • leirit • nuorisotilatoiminta • kesätyöt • moottoripaja <p>- kuntalaisyhteistyö</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hattula-aloitteet, aktiivisuusraha <p>- 3. sektori</p> <ul style="list-style-type: none"> • järjestöjen, seurojen ja yhteisöjen järjestämä toiminta

4. OSALLISUUDEN POLUN TAVOITTEET

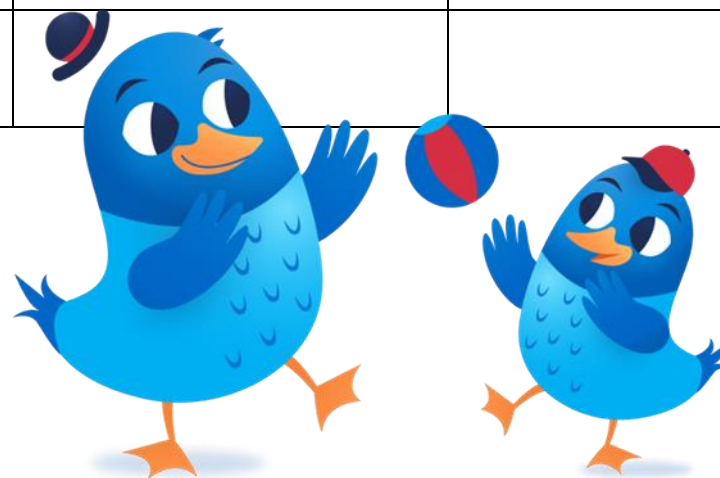
Tavoitteena on kehittää toimintaa niin, että lapset ja nuoret voivat kokea tulevansa kuulluksi, vaikuttaa heitä koskeviin asioihin, osallistua ja tuntea kuuluvansa yhteisöön. Samalla pyritään ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä.

	Kehitettävää	Mittarit	Vastuutaho ja seuranta
Päätäjät	LAVA (lapsivaikutusten arviointi) koulutus päättäjille. LABU (lapsibudjetointi) koulutus päättäjille.	1. toteutunut alle 30 % 2. toteutunut 31–95 % 3. toteutunut yli 95 % 1. toteutunut alle 30 % 2. toteutunut 31–95 % 3. toteutunut yli 95 %	Johtoryhmä, Lapsiystävällinen kunta koordinaattori
Varhaiskasvatus ja esiopetus	-Varhaiskasvatuksessa jokainen varhaiskasvatusryhmä toteuttaa vähintään 1 krt/toimikausi lasten ideoista syntyneen projektin. Projektin dokumentoidaan Pedanettiin -Varhaiskasvatuksessa järjestetään eri teemoihin liittyviä toiminnallisia huoltajia osallistavia iltapäiviä vähintään 4 kertaa kalenterivuoden aikana. -Päiväkodeilla toimii vanhempainyhdistykset	1. toteutunut alle 30 % 2. toteutunut 31–95 % 3. toteutunut yli 95 % 1. ei toteutunut 2. toteutettu 1. toteutunut vähän 2. toteutunut jatkuvasti 3. toteutuu aina	Varhaiskasvatuksen esihenkilöt

Alakoulut	-Vanhempien yhteistoiminnan aktivoiminen ja huoltajien osallisuuden lisääminen koulun suunnittelussa ja toiminnassa.	1. osallisuuden määrä on enintään sama kuin lähtötilanteessa 2. osallisuuden määrä on hie- man lähtötasoa parempi 3. osallisuuden määrä on kas- vanut merkittävästi	Perusopetuksen yksiköiden esimiehet.
Yläkoulu	-Vanhempien yhteistoiminnan aktivoiminen ja huoltajien osallisuuden lisääminen koulun suunnittelussa ja toiminnassa.	1. osallisuuden määrä on enintään sama kuin lähtötilanteessa 2. osallisuuden määrä on hie- man lähtötasoa parempi 3. osallisuuden määrä on kas- vanut merkittävästi	Perusopetuksen yksiköiden esimiehet.
Nuorisopalvelut	-Järjestetään vuosittain nuorten ja päättäjien keskustelutilaisuus. Päättäjien osallistuminen keskustelutilaisuuteen.	1. on toteutunut 2. ei ole toteutunut 1. toteutunut alle 30 % 2. toteutunut 31–95 % 3. toteutunut yli 95 %	Nuorisopalvelut, arviointi vuosittain tilaisuuden jälkeen
Liikuntapalvelut	-Luodaan yksi palautekysely, jota voidaan jatkossa käyttää kaikissa tapahtumissa sekä valitaan lapsille yksi tapa antaa palautetta.	1. on toteutunut 2. ei ole toteutunut	Liikuntapalvelut
Kirjasto- ja kulttuuripalvelut	- Lisätään palautteen keräämistä kirjasto- ja kulttuuripalveluissa	1. on toteutunut 2. ei ole toteutunut	Kirjasto- ja kulttuuripalvelut

Seurakunta	<p>- Vahvistetaan osallisuutta entistä enemmän, pitämällä lasten kanssa suunnittelupalavereja koskien toimintaa, he pääsevät vaikuttamaan sisältöön.</p> <p>- Luodaan palautekysely sekä lapsille, että huoltajille</p>	<p>1. Lapset ovat osallistuneet suunnitteluun ja toteutukseen</p> <p>2. Lapset eivät ole osallistunut suunnitteluun ja toteutukseen</p> <p>1. Palautekysely on käytössä 2. Palautekysely ei ole käytössä</p>	<p>Seurakunnan varhaiskasvatus, lastenohjaajat</p>
Kotikirkko (Helluntaiseurakunta)	<p>-Järjestetään nuorten ja seurakunnan keskustelutilaisuus vuosittain nuorisovaltuuston kanssa kunkin vuoden huh-tikuun loppuun mennessä - Suvaitaan ja edistetään monikulttuurisuutta (nyt jo mm. latinoiden ja romaanien kanssa)</p>	<p>1. On integroitunut ja sopeutunut suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen kristillisiin arvoihin.</p> <p>1. toteutunut alle 30 % 2. toteutunut 31–95 % 3. toteutunut yli 95 %</p> <p>2. Ei ole integroitunut ja sopeutunut suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen arvoihin.</p> <p>1. toteutunut alle 30 % 2. toteutunut 31–95 % 3. toteutunut yli 95 %</p>	<p>Arviointia kerran vuodessa tapahtuvassa tapaamisessa esim. nuorisovaltuuston kanssa.</p>
Kolmas sektori ja muu	<p><u>Parola Visa</u></p>	<p>- Onko palautekysely ja joukkuepalaverit toteutunut vai ei</p> <p>1. toteutunut alle 30 %</p>	<p>Parolan Visa, Koskien koko seura, hallitus valvojana</p>

<p>harrastustoiminta (Parolan Visa, MLL)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Osallistetaan lapsia ja nuoria entistä enemmän heitä koskeviin päätöksiin lisäämällä joukkueiden palaverreja. - Kysymällä palautetta keväisin ja syksyisin esim sähköisellä kyselyllä. - Aktivoidaan huoltajia entisestään osallistumaan mukaan lasten ja nuorten liikuntaharrastukseen, esim lisäämällä yhteisharjoituksia, huoltajat mukana erilaisissa rooleissa joukkueiden/seuran toiminnassa entistä enemmän <p><u>Mannerheimin Lastensuojeluliitto:</u> MLL Tyrvännön yhdistyksen tämänhetkinen toiminta on kaikille avoin lauantaibrunssi noin kolmen viikon välein. Lapsiperheille järjestetään noin kerran kuukaudessa Lepaan koulun liikuntasalissa tempurataa. Lepaan koululla käy lukumummit säännöllisesti. Lisäksi kehittämme toimintaa yhdessä Lepaan koulun kanssa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> 2. toteutunut 31–95 % 3. toteutunut yli 95 % <ul style="list-style-type: none"> - Huoltajien osallistumisen määrä, tapahtumien määrä . toteutunut alle 30 % 2. toteutunut 31–95 % 3. toteutunut yli 95 % <ul style="list-style-type: none"> - Kävijämäärien seuranta sekä MLL:n järjestämät kyselyt vapaaehtoistoiminnasta sekä perhekahviloista. 	<p>MLL:n Tyrvännön yhdistys</p>
<p>Rakennetut ympäristöt (esim. puistot ja kentät)</p>			

LÄHTEET

LAIT

-<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/2016/20161285?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=nuorisolaki>

-<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/1998/19980628?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perusopetuslaki>

- Suomen perustuslaki <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

-<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>

-<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/2015/20150410?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kuntalaki>

-<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/2023/20230751?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=maank%C3%A4ytt%C3%B6-%20ja%20rakennuslaki>

-<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/2016/20161492?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kirjastolaki>

MUUT VERKKOLÄHTEET

<https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/>

<https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/lapsen-oikeuksien-teemapaketit/aluksi-meidan-kunnassa-jokainen-lapsi-on-tarkea/mita-laki-sanoo-lapsen-osallisuudesta>

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>

<https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/lasten-osallisuus>

<https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/lapsen-oikeuksien-teemapaketit/aluksi-meidan-kunnassa-jokainen-lapsi-on-tarkea/osallinen-saa-otteen-omasta-ja-yhteison-elamasta>

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163343/VNK_2021_5.pdf?sequence=1&isAllowed=y